

CREDINȚĂ ÎN LIBERTATE ȘI LIBERTATE
ÎN CREDINȚĂ: O SINTEZĂ A MODELULUI
ECLEZIOLOGIC BAPTIST PROPUȘ DE
THOMAS HELWYS ÎN „A SHORT DECLARATION
OF THE MYSTERY OF INIQUITY”
PENTRU LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ

Drd. Ruben OLOGEANU

*Uniunea Baptistă din România – redactor-șef
Doctorand Școala de Teologie și Studii Religioase
Universitatea din București
rubenologeanu@gmail.com*

Abstract: Faith in Freedom and Freedom in Faith: A Synthesis of the Baptist Ecclesiological Model Proposed by Thomas Helwys in „A Short Declaration of The Mystery of Iniquity” for Freedom of Conscience

This article explores the emergence, contribution and trajectory that the pioneer of the Baptist movement, Thomas Helwys, imprinted on the idea of freedom of conscience. In an innovative way for his time, he demanded religious freedom that far exceeded the boundaries of the small Baptist confession he founded with John Smyth in England. If today in a democratic society freedom of conscience is a sine qua non condition, this is not the case in the sixteenth and seventeenth centuries when for such ideas a series of believers considered, separatists' paid with freedom or even with life. In such a time, Thomas Helwys writes to King James I in A Short Declaration of The Mystery of Iniquity that the limits of his power should not extend to the consciousness of his subjects, and they must be left to decide what their spiritual course is. Obviously, such an idea launched in a time when the Church and the State functioned according to the Constantinopolitan model of the symphony, generated a fierce opposition. However, over time, but also thanks to the courage with which the idea was defended, society understood that religious plurality cannot be an enemy of it, but rather a balancing factor.

Keywords: Thomas Helwys, baptist, freedom of conscience, A Short Declaration of the Mystery of Inequity, ecclesiology

Articolul de față explorează apariția, contribuția și traiectoria pe care pionierul mișcării baptiste, Thomas Helwys, a imprimat-o ideii libertății de conștiință. Într-o manieră inovatoare pentru vremea sa, el a cerut libertate de conștiință care a depășit cu mult granițele micuței confesiuni baptiste pe care a întemeiat-o alături de John Smyth în Anglia. Dacă astăzi într-o societate democratică libertatea de conștiință este o condiție *sine qua non*, nu așa au stat lucrurile în secolele șaisprezece și șaptesprezece când pentru astfel de idei o serie de credincioși considerați „separatiști” au plătit cu libertatea sau chiar cu viața. Într-o astfel de vreme, Thomas Helwys îi scrie regelui James I în *A Short Declaration of The Mystery of Iniquity* că limitele puterii sale nu trebuie să se extindă și asupra conștiinței supușilor săi, iar aceștia trebuie lăsați să decidă care este parcursul lor spiritual. Evident că o astfel de idee lansată într-o vreme în care Biserica și Statul funcționau după modelul constantinopolitan al simfoniei, a generat o înverșunată opoziție. Cu timpul însă, dar și mulțumită îndârjirii cu care ideea a fost apărată, societatea a înțeles că pluralitatea religioasă nu poate fi un dușman al ei, ci mai degrabă un factor de echilibru.

Drepturile omului și libertatea religioasă au constituit o preocupare majoră a societății în special datorită pluralismului religios, iar interesul general a depășit cu mult spectrul legal sugerat de conceptul în sine luat ca atare. Deși conceptul este privit de unii teologi drept un „simptom al unui individualism posesiv”¹, Paul S. Fiddes sugerează că, deși conceptul nu este *per se* o noțiune strict teologică, noțiunea este esențială pentru a defini, un cadru în care aspectele fundamentale ale ideii că omul este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu pot fi apărate. Drepturile omului sunt, dacă vreți, în opinia autorului amintit anterior, mai degrabă „o unealtă legală a teologiei”² care ne ajută să stabilim un ethos care este în acord cu Scripturile creștine.

Înțelegem așadar, prin libertăți religioase dreptul inerent al unei persoane de a se închina sau nu conform propriei conștiințe, înțelegeri și preferințe; de a profesa și propaga propria credință; de a se asocia împreună cu alții de aceeași credință și de a-și schimba identitatea religioasă proprie fără constrângeri, presiuni de natură fizică sau discriminare.³

1 Paul S. Fiddes, „The Root of Religious Freedom: Interpreting Some Muslim and Christian Sacred Texts”, *Oxford Journal of Law and Religion* 1, nr. 1 (2012): 169–84.

2 Fiddes.

3 James E. Jr. Wood, „Religious Human Rights and a Democratic State”, *Journal of Church and State* 46, nr. 4 (2004): 739–65.

Deși astăzi acest drept este considerat unul axiomatic pentru orice societate cu pretenții democratice, el nu a fost recunoscut decât în perioada recentă la nivel global acordându-i-se totodată și caracter juridic. Cu toate acestea, chiar și astăzi există suficiente informații publice credibile⁴ care să demonstreze că lucrurile sunt departe de a fi ideale.

În mod paradoxal, chiar și regimurile totalitare stipulează, inclusiv în Constituțiile lor garantarea libertății religioase. Este grăitoare în acest sens *Constituția Republicii Socialiste România* din 1965 modificată în 1974 rămasă în vigoare până în 1991 care stipula în două articole că:

Art. 17. Cetățenii Republicii Socialiste România, fără deosebire de naționalitate, rasă, sex sau religie, sunt egali în drepturi în toate domeniile vieții economice, politice, juridice, sociale și culturale. Statul garantează egalitatea în drepturi a cetățenilor. Nici o îngrădire a acestor drepturi și nici o deosebire în exercitarea lor pe temeiul naționalității, rasei, sexului sau religiei nu sunt îngăduite. Orice manifestare având ca scop stabilirea unor asemenea îngrădiri, propaganda naționalist-șovină, ațâțarea urii de rasă sau naționale, sunt pedepsite prin lege.

Art. 30. Libertatea conștiinței este garantată tuturor cetățenilor Republicii Socialiste România. Oricine este liber să împărtășească sau nu o credință religioasă. Libertatea exercitării cultului religios este garantată. Cultele religioase se organizează și funcționează liber. Modul de organizare și funcționare a cultelor religioase este reglementat prin lege.⁵

Felul în care au fost puse în aplicare aceste articole în țara noastră precum și respectarea *Declarației Universale a Drepturilor Omului* la care România a aderat sunt suficient de cunoscute și exced limitele asumate pentru materialului de față.

Credință în libertate și libertate în credință

Garantarea drepturilor religioase la nivel politic și cu spectru de aplicabilitate globală sunt de dată recentă⁶ deși principiul libertății de conștiință

4 Vezi, de pildă rapoartele privind libertatea religioasă publicate de Departamentul de Stat al USA <https://www.state.gov/reports-bureau-of-democracy-human-rights-and-labor/> accesat pe 31.07.2019.

5 *, „Constituția Republicii Socialiste România”, *Buletinul Oficial* 167 (27 decembrie 1974).

6 Wood, „Religious Human Rights and a Democratic State”.

își are originea în scrieri din secolul al șaisprezecelea sau ulterior. Unul dintre pionierii ideii a fost și Thomas Helwys⁷ (1612), promotorul și co-inițiatorul mișcării baptiste⁸. Ulterior, ideea a fost preluată, printre alții, e drept, cu oarecare rezerve și de alți adepți ai libertății religioase precum Lohn Locke⁹ și John Milton (1644 – *Areopagitica*) în scrierea sa adresată Parlamentului englez și în care spunea: „Dați-mi, mai presus de orice alte libertăți, libertatea de a cunoaște, de a gândi, de a crede și de a acționa liber, conform conștiinței.”¹⁰ Peste câțiva ani ideea trece oceanul și un alt baptist, Roger Williams o pune la temelia Lumii Noi. În ceea ce urmează, vom arăta că unul dintre precursorii libertății de conștiință a fost un lider baptist, Thomas Helwys, dar ideea a fost îmbrățișată ulterior și de alți lideri religioși sau gânditori depășind astfel granițele confesionale. Cu alte cuvinte, ea nu a rămas elementul definitoriu exclusiv al ecleziologiei baptiste, ci a fost unul dintre „elementele ecleziologice distinctive”¹¹ cu care baptiștii s-au identificat de-a lungul timpului.

Thomas Helwys (1575 - 1616) a studiat dreptul între 1592-1595 la Gray Inn în Londra trimis de familia sa care deținea terenuri în Broxtowe Hall, Nottingham, dar a început să fie atras de teologie după ce a aflat

7 Stephen Wright, *The English Early Baptists 1603-1649* (Woodbridge: Boydell Press, 2006); F. W. Clonts, „Thomas Helwys and His Book, The Mystery of Iniquity”, *Review & Expositor* 41, nr. 4 (octombrie 1944): 372–87; James Leo Garrett Jr., *Baptist Theology: A Four-Century Study* (Macon, Ga: Mercer Univ Pr, 2009), 31–34.

8 Pentru o analiză a mișcării baptiste și identificarea altor elemente identitare, vezi *inter alia* Paul S. Fiddes, *Doing Theology in a Baptist way* (Oxford: Whitley Publications, 2000); Francis J. Bremer, „Gatherings of the Saints in England and the Netherlands”, în *Lay Empowerment and the Development of Puritanism*, ed. Francis J. Bremer, Christianities in the Trans-Atlantic World, 1500–1800 (London: Palgrave Macmillan UK, 2015), 49–68; Dr Anthony L. Chute, Dr Nathan A. Finn, și Michael A. G. Haykin, *The Baptist Story: From English Sect to Global Movement* (Nashville, Tennessee: B&H Academic, 2015); Otniel Bunaciu, „Principii baptiste”, *Jurnal Teologic* 4 (2005): 36–44. Ruben Ologeanu, „În căutarea libertății: Elemente identitare ale ecleziologiei baptiste”, *Jurnalul libertății de conștiință* 6, nr. 2 (2018): 104–13; John Spurr, „Puritans and the Civil War, 1637–49”, în *English Puritanism 1603–1689*, ed. John Spurr, Social History in Perspective (London: Macmillan Education UK, 1998), 94–113.

9 Ambii au fost inițial rezervați în privința libertății totale de conștiință, mai ales când vine vorba despre acordarea drepturilor credincioșilor catolici. Vezi Robert Louis Wilken, *Liberty in the Things of God: The Christian Origins of Religious Freedom* (New Haven, CT: Yale University Press, 2019), 180.

10 Michael Igrave, „Fidei Defensor Revisited: Church and State in a Religiously Plural Society”, în *The Challenge of Religious Discrimination at the Dawn of the New Millennium*, ed. Nazila Ghanea (Dordrecht: Springer Netherlands, 2004), 207–22.

11 Brian Haymes, „Theology and Baptist Identity”, în *Doing Theology in a Baptist Way*, ed. Paul S. Fiddes (Oxford: Whitley Publications, 2000), 2-3.

despre execuția publică a trei separatiști englezi care a avut loc în Londra în 1593. Acest eveniment i-a stârnit interesul pentru convingerile pentru care cei trei au fost dispuși să își dea viața. După întoarcerea în Broxtowe Hall, începe să îi invite pe separatiști să predice pe domeniul său. În cele din urmă, în 1600 se întâlnește cu John Smyth educat la Cambridge și care era puternic influențat de dascălii săi puritani. Invitația coincide cu decizia lui John Smyth de a se alătura idealurilor separatiste. În următorii ani cei doi devin apropiați, iar Helwys devine tot mai convins de faptul că soluția cea mai bună în ceea ce privește spiritualitatea este să devină „separatist”, adică să se detașeze de ideologiile religioase oficiale ale vremii sale și să își urmeze îndemnulurile propriei conștiințe. În anii următori, în urma persecuțiilor tot mai intense, cei doi decid să se mute cu comunitatea de credincioși în Olanda, la Amsterdam¹², principalul motiv fiind acela că aici nu trebuiau să înfrunte opresiunea religiei de stat pentru simplul fapt că nu exista o religie oficială. Dar, în urma unor diferențe de natură hermeneutică¹³, Smyth și Helwys își continuă demersurile pe drumuri diferite. John Smyth împreună cu congregația lui rămâne în mult mai tolerantul Amsterdam, iar Thomas Helwys împreună cu congregația sa, se reîntoarce în 1611 sau 1612¹⁴ în Anglia natală care este mult mai intransigentă față de orice nesupunere manifestată împotriva instituției bisericești oficiale.

A Short Declaration of The Mystery of Iniquity (1612), lucrare al cărui titlu a fost inspirat cel mai probabil din 2 Tesaloniceni 2:7 a fost primul document cunoscut în limba engleză care a adus în dezbatere „libertatea totală de conștiință”¹⁵ și a „separării complete a bisericii de stat”¹⁶, care a realizat, cu alte cuvinte „o viguroasă critică a alianței dintre tron și altar.”¹⁷ În carte, Helwys condamnă folosirea forței atât de către autoritățile

12 Henk Bakker, „Baptists in Amsterdam”, *Baptist Quarterly* 43, nr. 4 (octombrie 2009): 229–34; Antony D. Rich, „Thomas Helwys’ First Confession of Faith 1610”, *Baptist Quarterly* 43, nr. 4 (octombrie 2009): 235–41.

13 Pentru o analiză a diferențelor teologice care au dus în cele din urmă la despărțirea celor doi, vezi Joe Early, „John Smyth and Thomas Helwys: Theological Differences”, *Journal of Baptist Theology & Ministry* 11, nr. 1 (Spring 2014): 26–37; Wright, *The English Early Baptists 1603-1649*, 9, 50-58; Rich, „Thomas Helwys’ First Confession of Faith 1610”; Malcolm B. Yarnell, *The Formation of Christian Doctrine* (B&H Publishing Group, 2007), 7-8, 153–54.

14 Wright, *The English Early Baptists 1603-1649*, 46; Fiddes, „The Root of Religious Freedom: Interpreting Some Muslim and Christian Sacred Texts”.

15 Fiddes, „The Root of Religious Freedom: Interpreting Some Muslim and Christian Sacred Texts”.

16 Clonts, „Thomas Helwys and His Book, The Mystery of Iniquity”.

17 Wilken, *Liberty in the Things of God*, 180.

politice (rege) cât și de cele ecleziale (preoți, episcopi sau arhiepiscopi) în ceea ce privește rânduielele de natură spirituală. Documentul a fost scris în cea de-a doua decadă a secolului șaptesprezece de către Thomas Helwys, devenit literalmente avocatul libertății de conștiință și catalizatorul ei. Nu doar că a avut curajul să scrie un astfel de document incomod pentru vremea sa, dar a și trimis o copie personală Regelui James I aflat la acea vreme pe tron și sub a cărui aripă ocrotitoare Biserica Angliei a tradus și tipărit Biblia în versiunea îndeobște cunoscută drept versiunea King James (1604-1611). Astfel, Helwys aruncă o lumină asupra vremurilor și sintetizează o parte dintre controversile care predominau în acele vremuri de aparentă reformă spirituală. În exemplarul trimis de Helwys regelui James I, el a caligrafiat, printre altele, următoarele cuvinte: „Regele este un muritor, nu Dumnezeu”¹⁸, cuvinte care l-au costat, în cele din urmă, viața. Scrisoarea și dorința lui Helwys nu a fost pe placul regelui care a dispus încarcerarea autorului care a și murit după circa patru ani în temniță. Cuvintele care l-au costat viața pe Helwys sunt următoarele:

Ascultă, o Rege, nu desconsidera sfatul celor sărmani și îngăduie ca plângerile lor să ajungă înaintea ta.

Regele este un om muritor și nu Dumnezeu, de aceea el nu are putere asupra sufletelor nemuritoare ale supușilor săi pentru a putea face legi și rânduieli și de a pune stăpâni spirituali peste ei.

Dacă regele are autoritatea de a instaura stăpâni și legi spirituale, atunci el este Dumnezeul nemuritor, și nu un om muritor.

O, rege, nu te lăsa sedus de cei înșelători pentru a păcătui împotriva lui Dumnezeu căruia ar trebui să I te supui și nici împotriva sărmanilor tăi supuși care ar trebui să ți se supună cu toate lucrurile din viața aceasta trupească și cu bunurile lor, altfel să le fie curmată viața de pe Pământ.

Dumnezeu să îl salveze pe rege!

Tho: Helwys

*Spittlefield, în apropierea Londrei*¹⁹

18 Fiddes, „The Root of Religious Freedom: Interpreting Some Muslim and Christian Sacred Texts”.

19 Trad. personală. Unul dintre cele patru manuscrise care se mai păstrează din *A Short Declaration of The Mystery of Iniquity* poate fi găsit, cu nota autografă a lui Helwys, la Bodleian Library, Oxford University; E. G. R. T., „Short Notices”, *The English Historical Review* LI, nr. CCIV (1936): 735-a-735; Clonts, „Thomas Helwys and His Book, The Mystery of Iniquity”; Chute, Finn, și Haykin, *The Baptist Story*.

În *A Short Declaration of The Mystery of Iniquity* Thomas Helwys încearcă, printr-un apel la o „lege superioară”²⁰, anume legea conștiinței proprii a individului, în modul în care el consideră potrivit, să îi atragă atenția regelui că folosirea puterilor politice temporare sau ecleziale pentru a controla sau restrânge credințele religioase este contrară învățăturilor biblice, dar în același timp, acest fapt nu golește de conținut conceptul de autoritate politică a regelui. Pentru a se asigura de o primire favorabilă a cererii sale, el își reafirmă loialitatea în chestiuni de autoritate politică pe care nu se sfiește să și-o reafirme fără echivoc, gest prin care se deosebește de contemporanii săi anabapțiști care nu recunoșteau niciun fel de autoritate:

„Stăpânul nostru, regele, are puterea de a ne lua fiii și ficele pentru a-l sluji pe timp de război și de pace... are puterea de a ne lua pământurile și bunurile de orice natură ar fi ele, de a ne lua zeciuială pentru folosul său: el are puterea de a ne lua slujitorii și slujitoarele, pe tinerii noștri și vitele noastre pentru a le pune în slujba sa: noi fiind slujitorii săi (1 Sam. 8:11-18). În toate aceste lucruri, domnului nostru regele, trebuie să îi fim supuși și ascultători.

De asemenea, el are puterea de a numi tot felul de guvernatori, legiuitori și conducători dintre oameni (1 Pet. 2:13-14). Astfel a dat Dumnezeu domnului nostru, regele, puterea de a cere și de a lua orice va dori de la supușii săi, iar ei trebuie să se plece înaintea lui... Și oricine se opune, se opune orânduirilor lui Dumnezeu și pentru asta trebuie să primească în ei înșiși condamnarea (Rom. 13:2). Astfel a dat Dumnezeu domnului nostru, regele, toată puterea pământească ce se extinde asupra tuturor bunurilor și trupurilor slujitorilor săi.²¹

Puterea regelui este exercitată în sensul administrării societății, al conducerii forțelor armate. Adică să își folosească mandatul exclusiv pentru puterile pământești. Chestiunile de natură spirituală exced cu mult drepturile oferite de puterea pământească situându-se în sfera puterii divine. Acest fapt, îl determină pe Helwys să nu se împotrivescă acordării

20 Malcolm B. Yarnell, *Royal Priesthood in the English Reformation*, 1 edition (New York, NY: Oxford University Press, 2014), 131.

21 Thomas Helwys, *A Short Declaration of the Mystery of Iniquity*, ed. Richard Groves, First Edition (Macon, Ga: Mercer University Press, 1998); Thomas Helwys, *A Short Declaration of The Mystery of Iniquity apud Clonts*, „Thomas Helwys and His Book, The Mystery of Iniquity”.

respectului cuvenit stăpânilor politice atunci când acest respect nu interferează cu libertatea sa de conștiință.

Ideea pe care o susține Helwys, fundamentată pe cuvintele Mântuitorului din Ioan 18:36-37 care afirmă că „Împărăția mea nu este din lumea aceasta” este aceea că Statul nu poate și nici nu este de dorit să își extindă jurisdicția asupra chestiunilor de natură spirituală. Împărățiile diferă fundamental una de cealaltă, iar principiile după care se conduc sunt diametral opuse. Fiddes observă²² faptul că spre deosebire de împărăția politică, în împărăția spirituală, aflată sub jurisdicția lui Hristos valorile sunt oarecum inversate decât cele pe care le cunoaștem noi: „Ci cel mai mare dintre voi să fie ca cel mai mic și cel ce cârmuiește, ca cel ce slujește” (Luca 22:26). Felul în care înțelege raportul dintre libertatea de conștiință, autoritatea regelui și responsabilitatea individuală ar putea fi sumarizată în cuvintele următoare:

Domnul nostru, regele, este un rege pământesc, iar el nu are autoritate în calitate de rege decât în chestiuni pământești, iar dacă oamenii regelui îi sunt supuși și ascultători cu adevărat și se supun tuturor legilor omenești făcute de rege, atunci, domnul nostru, regele, nu trebuie să ceară nimic mai mult pentru că religia oamenilor față de Dumnezeu este între Dumnezeu și ei înșiși, nu regele trebuie să răspundă pentru asta și nici să judece între Dumnezeu și oameni.²³

Valoarea documentului rezidă, printre altele, și în faptul că încearcă să valorifice libertatea de conștiință într-un mod nemaiîntâlnit până la acea vreme. Altfel spus, nu doar că libertatea de conștiință este un drept, dar ea trebuie extinsă în cazul tuturor persoanelor indiferent de orientarea religioasă sau de lipsa ei. Helwys nu a cerut libertate de conștiință doar pentru fragila comunitate pe care a întemeiat-o alături de John Smyth, ci pentru orice fel de credință religioasă, incluzând aici un spectru confesional de neconceput pentru vremea sa: creștini, musulmani, evrei. În propriile cuvinte, el spune: „Lăsați-i să fie eretici, turci, evrei sau orice altceva, nu este treaba puterii pământești să îi pedepsească în niciun fel.”²⁴

22 Fiddes, „The Root of Religious Freedom: Interpreting Some Muslim and Christian Sacred Texts”.

23 Clonts, „Thomas Helwys and His Book, The Mystery of Iniquity”.

24 Joe Early, *The Life and Writings of Thomas Helwys* (Macon, Georgia: Mercer University Press, 2009), 191; Fiddes, „The Root of Religious Freedom: Interpreting Some Muslim and Christian Sacred Texts”.

Prin urmare, argumentul lui Helwys pentru libertate religioasă nelimitată extinde aria de aplicabilitate dincolo de înțelegerea toleranței în vremea sa.

Analizând praxiologia Bisericii Catolice și a celei Anglicane, Helwys ajunge la concluzia că soluția rămâne libertatea religioasă. Păcatul penetrează toate sferele vieții publice, inclusiv domeniile ecleziale tradiționale. Drept urmare, garantarea și păzirea libertății religioase poate oferi o soluție în sensul că dă posibilitatea individului de a se detașa de instituții care sunt în opinia sa afectate de corupție spirituală. Așa cum am amintit anterior, această libertate trebuie extinsă dincolo de limitele credinței creștine, idee care la vremea ei a fost primită cu suspiciune și care l-a costat libertatea și, în cele din urmă viața, pe cel care a răspândit-o.

Demersul lui Helwys a fost motivat, după cum el însuși mărturisește în *A Short Declaration of Iniquity*, de erorile teologice și praxiologice ale Bisericii Catolice. Într-un limbaj consecvent uzanțelor vremii și deloc ieșit din comun, dar care astăzi poate fi interpretat într-un registru virulent, el identifică Biserica Catolică drept Antihristul din Apocalipsa, iar Bisericii Angliei îi este atribuit rolul celei de-a doua fiare din aceeași carte nou-testamentală. La fel cum cele două personaje malefice din Apocalipsa au instituit un regim al terorii asupra oamenilor, tot așa cele două entități ecleziale și-au folosit autoritatea și alte pârghii pentru a impune într-un mod arbitrar ideologia în conștiința oamenilor. Soluția vine, în opinia autorului, din mâna conducătorilor politici care trebuie să se ridice împotriva autorității politice care a fost deturnată de către biserică pentru a fi utilizată în funcție de propriile interese. În apelul său, Helwys nu uită să adauge, pentru a contrabalansa entuziasmul politic pe care l-ar putea genera un astfel de apel că, în ciuda faptului că deține puterea politică, regele nu are autoritate asupra conștiinței supușilor săi. Aceasta este și trebuie să rămână liberă chiar și atunci, sau mai ales, când opțiunile dictate de ea nu coincid cu cele ale liderului politic.

Dacă nu uităm faptul că Helwys își scrie cartea în vremea în care persecuția religioasă nu era un fenomen neobișnuit cauzat în special de decizia „separării,” a nonconformismului sau a „diversității”²⁵ religioase, putem înțelege, privind retrospectiv în contextul libertății de conștiință solicitările sale împotriva stopării abuzurilor precum închisoarea, amenzile, exilul sau chiar execuțiile pentru motivele amintite anterior. Alături

25 Bill J. Leonard, *The Challenge of Being Baptist* (Waco, Texas: Baylor University Press, 2010), 3.

de el, am putea aminti un alt membru al congregației lui Helwys, Leonard Busher care, pe un ton similar, îi cere regelui James I să sprijine libertatea și toleranța religioasă în toate aspectele ei precum și libertatea de exprimare. Cuvintele lui sunt următoarele: „Nu doar că este lipsit de orice compasiune, dar este nenatural și abominabil, chiar monstruos pentru un creștin să tulbure și să îl nimicească pe altul pentru diferenduri și chestiuni de natură religioasă.”²⁶ Odată cu libertatea religioasă este introdus conceptul unei religii exprimate voluntar și individual, lucru normativ astăzi, dar care a generat numeroase dezbateri de-a lungul istoriei.

Concluzii

Conceptul de libertate religioasă cuprinde dreptul inerent al persoanei de a crede sau de a nu crede, de a se închina sau de a nu se închina public sau privat în conformitate cu propria conștiință, înțelegere sau preferință, de a mărturisi și promova credința și de a se asocia cu alte persoane care împărtășesc aceleași seturi de credințe, precum și de a-și schimba nestingerit identitatea religioasă.

Helwys, prin demersul său, ne slujește drept un exemplu de respectare a libertăților celuilalt, inclusiv acolo unde opiniile, fie ele chiar și teologice, nu coincid. Deși, așa cum am menționat la început, libertățile religioase nu sunt garantate la nivel ideal pe plan global, trebuie să admitem cu bucurie faptul că libertatea religioasă a fost inclusă între principiile democratice normative ale majorității națiunilor, iar încălcarea ei este un act de frondă adus democrației.

Un alt aspect pozitiv al demersului lui Thomas Helwys este acela că manifestarea credinței în mod liber, voluntar, fără constrângeri sau mijloace coercitive dă greutate actului în sine. Dreptul la identitate religioasă asumată în mod voluntar este un act care nu trebuie să fie viciat sau impus prin mijloace punitive.

Astăzi, ni se pare absolut normal ca drepturile religioase să fie strâns legate și acceptate ca drepturi ale omului, dar în secolele șaisprezece și șaptesprezece lucrurile stăteau tocmai pe dos: liderii politici ai vremii decideau inclusiv direcția religioasă a supușilor lor: „O credință, o lege, un rege”, iar faptul acesta a generat o serie de frământări și privațiuni inclusiv execuții. Refuzul de a participa la serviciile și ceremonialele

26 Leonard Busher *apud* Wood, „Religious Human Rights and a Democratic State”.

religioase însemna încălcarea legilor civile și impietarea legilor ecleziale și implicit fracturarea unității sociale.

În prezent, apartenența la un sistem eclezial este o chestiune ce ține de alegere personală, iar efectul imediat este acela că biserica devine din punct de vedere strict juridic o entitate alcătuită din asocierea voluntară a indivizilor care aderă la același set de credințe și practici. Dar toate aceste perspective sunt posibile în lumina evenimentelor care au schimbat fața istoriei ecleziale în secolele șaisprezece și șaptesprezece, evenimente în care și Thomas Helwys a jucat un rol important.

Bibliografie

- ✦ Bakker, Henk. „Baptists in Amsterdam”. *Baptist Quarterly* 43, nr. 4 (octombrie 2009): 229–34.
- ✦ Bremer, Francis J. „Gatherings of the Saints in England and the Netherlands”. În *Lay Empowerment and the Development of Puritanism*, ediție de Francis J. Bremer, 49–68. Christianities in the Trans-Atlantic World, 1500-1800. London: Palgrave Macmillan UK, 2015.
- ✦ Bunaciu, Otniel. „Principii baptiste”. *Jurnal Teologic* 4 (2005): 36-44.
- ✦ Chute, Anthony L., Nathan A. Finn, și Michael A. G. Haykin. *The Baptist Story: From English Sect to Global Movement*. Nashville, Tennessee: B&H Academic, 2015.
- ✦ Clonts, F. W. „Thomas Helwys and His Book, The Mystery of Iniquity”. *Review & Expositor* 41, nr. 4 (octombrie 1944): 372-87.
- ✦ „Constituția Republicii Socialiste România”. *Buletinul Oficial* 167 (27 decembrie 1974).
- ✦ E. G. R. T. „Short Notices”. *The English Historical Review* LI, nr. CCIV (1936): 735-a-735.
- ✦ Early, Joe. „John Smyth and Thomas Helwys: Theological Differences”. *Journal of Baptist Theology & Ministry* 11, nr. 1 (Spring 2014): 26-37.
- ✦ ———. *The Life and Writings of Thomas Helwys*. Macon, Georgia: Mercer University Press, 2009.
- ✦ Fiddes, Paul S. *Doing Theology in a Baptist way*. Oxford: Whitley Publications, 2000.
- ✦ ———. „The Root of Religious Freedom: Interpreting Some Muslim and Christian Sacred Texts”. *Oxford Journal of Law and Religion* 1, nr. 1 (2012): 169-84.
- ✦ Garrett, James Leo, Jr. *Baptist Theology: A Four-Century Study*. Macon, Ga: Mercer Univ Pr, 2009.

- ✦ Haymes, Brian. „Theology and Baptist Identity”. În *Doing Theology in a Baptist Way*, ediție de Paul S. Fiddes, 1-5. Oxford: Whitley Publications, 2000.
- ✦ Helwys, Thomas. *A Short Declaration of the Mystery of Iniquity*. Ediție de Richard Groves. First Edition. Macon, Ga: Mercer University Press, 1998.
- ✦ Ipgrave, Michael. „Fidei Defensor Revisited: Church and State in a Religiously Plural Society”. În *The Challenge of Religious Discrimination at the Dawn of the New Millennium*, ediție de Nazila Ghanea, 207-22. Dordrecht: Springer Netherlands, 2004.
- ✦ Leonard, Bill J. *The Challenge of Being Baptist*. Waco, Texas: Baylor University Press, 2010.
- ✦ Ologeanu, Ruben. „În căutarea libertății: Elemente identitare ale ecleziologiei baptiste”. *Jurnalul libertății de conștiință* 6, nr. 2 (2018): 104-13.
- ✦ Rich, Antony D. „Thomas Helwys’ First Confession of Faith 1610”. *Baptist Quarterly* 43, nr. 4 (octombrie 2009): 235-41.
- ✦ Spurr, John. „Puritans and the Civil War, 1637-49”. În *English Puritanism 1603-1689*, ediție de John Spurr, 94-113. Social History in Perspective. London: Macmillan Education UK, 1998.
- ✦ Wilken, Robert Louis. *Liberty in the Things of God: The Christian Origins of Religious Freedom*. New Haven, CT: Yale University Press, 2019.
- ✦ Wood, James E. Jr. „Religious Human Rights and a Democratic State”. *Journal of Church and State* 46, nr. 4 (2004): 739-65.
- ✦ Wright, Stephen. *The English Early Baptists 1603-1649*. Woodbridge: Boydell Press, 2006.
- ✦ Yarnell, Malcolm B. *Royal Priesthood in the English Reformation*. 1 edition. New York, NY: Oxford University Press, 2014.
- ✦ Yarnell, Malcolm B. *The Formation of Christian Doctrine*. B&H Publishing Group, 2007.